№ 24

მთავრობის ორგანო

საქართველოს რესპუბლიკა

ყოველდღიური გაზეთი. წელიწადი მეორე

ფასი 2 მან. კვირა, 1 თებერვალი 1920 წ.

მთავრობის ორგანო, ყოველდღიური გაზეთი (ოფიციალური და არა ოფიციალური განყოფილებით)

საქართველოს რესპუბლიკა

მიიღება ხელის მოწერა გაზ. „საქ. რესპ.“ 1920 წლისთვის. გაზეთის ფასი 1 თვით 40 მანეთი, ცალკე ნომერი ყველგან 2 მანეთი. განცხადების ფასი პირველ გვერდზე პეტიტის სტრიქონი 3 მ. 50 კ. მე-4 გვერდზე 3 მ. სამგლოვიარო განცხადება ჩვეულებრ. ზომისა 80 მ. 1 იანვრ. გაზ. ნისიად არავის გეგზავნება. რედაქციის კანტორის მისამართი: ტფილისი, ბარონის ქუჩა № 6. ტელეფონის 1—82.

საქართველოს კონსტიტუციისთვის.

ვ.

ნამდვილი პოლიტიკური დემოკრატიის საფუძველია ხალხის სუვერენიტეტის აღიარება. ყოველი უფლების ანუ ხელისუფლების წყარო ხალხშია. ყოველი ძალა უფლება ხალხიდან მომდინარეობს. ყველა დიდ სახელმწიფოებრივ საკითხზე უკანასკნელი გადამწყვეტი ხმა ეკუთვნის ხალხს. ამას მოითხოვს დემოკრატიის პრინციპი.

მაგრამ დემოკრატიის ეს ძირითადი სახელმწიფოებრივი პრინციპი ყველა პოლიტიკურ დემოკრატიაში ერთგვარათ არ ხორციელდება. ზოგან ხალხი პირდაპირ, განუყოფელად უშუამავლოთ ანხორციელებს სახელმწიფოს კანონმდებლობითს და მმართველობითს ფუნქციებს. ეს პირდაპირი დემოკრატიაა. ზოგან ხალხი, თანახმად უფლებათა დაყოფის თეორიისა, განსაზღვრულ პირობებში თავის წარმომადგენლებს აძლევს სახელმწიფოს კანონმდებლობითი და მმართველობითი ფუნქციების ასრულებას, აშორებს რა პრინციპიალურათ ერთიერთმანეთს კანონმდებლობით ხელისუფლებას (ძალ-უფლებას) და აღმასრულებელ ხელისუფლებას (მმართველობა). ამას დავარქვათ უბრალოდ წარმომადგენლობითი დემოკრატია. ზოგან კი ხალხი კანონმდებლობას დემოკრატიულად არჩეული პარლამენტის საშუალებით, ხოლო მთავრობა დაკავშირებულია პარლამენტთან თავის წარმოშობით და მის წინაშე პოლიტიკური პასუხისმგებლობით. ეს პარლამენტარული დემოკრატიაა.

ასეთია ის სამი ძირითადი ტიპი პოლიტიკური დემოკრატიის, რომელიც ამა თუ იმ ცვლილებით ბატონობს დღეს სხვა და სხვა რესპუბლიკებში. პირდაპირი დემოკრატიის სამშობლოა შვეიცარია. წარმომადგენლობითი დემოკრატიის (დემოკრატია განაწევრებული ანუ ხელმწიფებით ან ძალა უფლებით) [illegible] დღეს ამერიკა უნდა ჩავთვალოთ, ხოლო პარლამენტარული დემოკრატიის კლასიკურ მაგალითს იძლევა საფრანგეთის რესპუბლიკა.

(იხ. პროფ. ი. გაჩეკი „საზოგადო სახელმწიფო უფლება“. რუს. ტ. II „თანამედროვე დემოკრატიის უფლება“).

მაშასადამე ჩვენ შეგვიძლია დემოკრატიული რესპუბლიკის ფორმები განყენებულათ ზემოხსენებული დახასიათების მიხედვით დავანაწილოთ შემდეგ ნაირათ:

დემოკრატიული რესპუბლიკა შვეიცარული ტიპის პირდაპირი დემოკრატიით; 2) დემოკრატიული რესპუბლიკა ამერიკული ტიპის დუალისტური, უფლება-განაწევრებული დემოკრატიით; და 3) დემოკრატიული რესპუბლიკა ფრანგული ტიპის პარლამენტარული დემოკრატიით.

საქართველოს დამფუძნებელი კრების უზენაესი ნების აღიარებით საქართველო გამოცხადებულია დემოკრატიულ რესპუბლიკად. დამოუკიდებლობის აქტის ფორმულა, რომელიც დამფუძნებელმა კრებამ დაადასტურა, ამბობს რომ დამოუკიდებელი საქართველოს პოლიტიკური ფორმა არის დემოკრატიული რესპუბლიკა.

აქედან არ სჩანს თუ როგორი ტიპის უნდა იყოს ჩვენი დემოკრატიული რესპუბლიკა თავის პოლიტიკური დემოკრატიის შინაარსით, რომელ ზემოთ ჩამოთვლილ ტიპიურ ფორმათაგანს უნდა ჰკავდეს იგი თავის კონსტიტუციური აგებულებით, პირდაპირ დემოკრატიას უნდა წარმოადგენდეს ის, უფლება-განაწევრებულ დემოკრატიას თუ წმინდა პარლამენტარულ დემოკრატიას.

ეს კითხვა ჩვენი სახელმწიფოებრივი წყობილების ძირითადი კითხვაა. ის არის აგრეთვე ღერძი მთელი კონსტიტუციის. ამ კითხვის გადაჭრაზეა დამოკიდებული კონსტიტუციის ხასიათი, ბუნება და მიმართულება. ამიტომ ხდება აუცილებელი ეხლავე, სანამ კონსტიტუციის გამოქვეყნებულ პროექტის განხილვას შევუდგებოდეთ ნაწილ-ნაწილად და მუხლობრივ, განვიხილოთ კონსტიტუციის ხერხემალი, მთავარი ჩონჩხი, რომელზედაც ბუნებრივად დამყარებულია მთელი შენობა, მისი ყველა მნიშვნელოვანი და არა მნიშვნელოვანი ნაწილები. ე. ი. განვიხილოთ ის, თუ როგორი ტიპის დემოკრატიაა ჩვენი დემოკრატია, როგორი ფორმის რესპუბლიკაა ჩვენი დემოკრატიული რესპუბლიკა და როგორ პრინციპზეა აღმოცენებული სხვა და სხვა ძალა-უფლების, თუ ხელისუფლებათა ურთიერთული დამოკიდებულება.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ იდეალურად ყველაზე უკეთესი დემოკრატია ეს პირდაპირი და შვეიცარიული დემოკრატიაა. თუ არჩევაზე მიდგება საქმე, ცხადია ასეთ დემოკრატიას ავირჩევდით და ჩვენს რესპუბლიკანურ კონსტიტუციას პირდაპირი დემოკრატიის პრინციპს დავუდებდით საფუძვლად, მაგრამ მარტო არჩევით და პირდაპირ [illegible] ვერ ვიხელმძღვანელებთ ჩვენ საქართველოს კონსტიტუციის ფორმის გამოჭრის საქმეში. ყოველი ქვეყანა თავის ბუნებრივი გზით ვითარდება და მიუხედავად სხვა ქვეყნების ისტორიულ-კულტურულ გავლენისა თავის პოლიტიკურ დაწესებულებებს თავისებურობას აძლევს. ერთი საზომის გამოჭრა ყველასათვის შეუძლებელია. სხვა და სხვა ერის ცხოვრება იმდენად რთული, იმდენად მრავალ მხრივი და განსხვავებულია, რომ მათი სავსებით ერთნაირ კალაპოტში მოქცევა, მათი უფლებრივი და კონსტიტუციური ვითარების სრულებით ერთგვარ ყალიბში ჩამოსხმა შეუწყნარებელია ისტორიულად, პოლიტიკურად და კულტურულად. ყოვლის შემძლებელმა ნაპოლეონმა 1798 წ. სცადა შვეიცარიისთვის მოეხვია თავზე მის მიერ მოწონებული ცენტრალიზმი და გამოაცხადა შვეიცარიის უნიტარიული დემოკრატიული რესპუბლიკა, ერთი და განუყოფელი, მსგავსად საფრანგეთის ერთნაირი რესპუბლიკისა. მაგრამ შვეიცარიის ხალხმა არ მიიღო ცენტრალისტური დემოკრატიზმი, როგორც მისთვის შეუსაბამო და შეუფერებელი. ნაპოლეონიც იძულებული გახდა შერიგებოდა ამას და ეთქვა—სჩანს, ცენტრალიზაცია ალპების ყველი არ ყოფილაო.

საქართველო პარწმინდათ ვერც შვეიცარიულ სისტემას გადმოიღებს, ვერც ამერიკულ სისტემას და ვერც ფრანგულ სისტემას. ის იმდენათ თავისებურს ისტორიულ-გეოგრაფიულ არეში იმყოფება, იმდენათ განსაკუთრებულ კულტურულ ეკონომიურ წრეში და უკლებრივ პოლიტიკურ და საერთაშორისო პირობებში ჩაყენებული, რომ აუცილებლად საჭიროებს რამოდენიმედ განსხვავებულ კონსტიტუციურ წყობილებას, თუ გნებავთ შერეული სისტემის წყობილებას, რომელიც კერძოდ, საკუთრივ არც ერთ ზემოდახასიათებულ სამ ფორმათაგანს არ ჰგავს სავსებით და ყველაფერში, მაგრამ შესაძლებელია თავის არსებითი თვისებით მიემგზავსოს საშუალოდ შემუშავებულ ტიპს.

და მართლაც შესაძლებელია საქართველომ ერთიანათ შვეიცარიული სისტემა მიიღოს და თავის კონსტიტუციით პირდაპირი დემოკრატია დააკანონოს? ვნახოთ.

წმინდა, პირდაპირი დემოკრატია დღეს გაბატონებულია შვეიცარიის რამოდენიმე კანტონში, ურიში, აპენცელში, უნტერვალდენში და სხვა აქ არის ხალხის პირდაპირი კანონმდებლობა და ხალხის პირდაპირი მართველობა. ეს არის dancqemeinden. მთელი კანტონის ხალხი ყოველ წელიწადს ერთად

კრებები ერთხელვე დანიშნულ ადგილას, გაზაფხულზე, ჰაერზე. ეს შესაძლებელი ხდება იქ, იმიტომ რომ ეს კანტონები პატარა მიასუვერენული სახელმწიფოებია; კრებას ესწრება 10,000 ან 15,000 მოქალაქე, არ ფთვლით ბავშვებს და ქალებს, რომელთაც აგრეთვე შეუძლიათ დაესწრონ კრებას. მთელი ხალხი როგორც სუვერენული და პირდაპირი კანონმდებელი კრება ისმენს კანტონის საერთო მდგომარეობას, სწყვეტს საფინანსო და საბიუჯეტო საკითხებს, სცვლის და იღებს კანტონალურ კანონებს, ნიშნავს მოხელეებს და სხ. ამ ხალხის საკანონმდებლო კრებაზე გასაოცარი წესიერება სუფევს. სრული თავისუფლებაა სიტყვის, მაგრამ არავინ არ სარგებლობს, რომ წესრიგი დაარღვიოს და საერთო მუშაობას ხელი შეუშალოს. თითოეულს განათლებული მოთმინებით უსმენენ. ყველა გრძნობს, რომ საკანონმდებლო კრებაა და სწყდება სახელმწიფოებრივი საკითხები. სახალხო კრება სულ პირველად ირჩევს კანტონის პირველ მაგისტრატ-მოხელეს, რომელსაც ეწოდება dandamann-ი, იგი ირჩევა მხოლოდ ერთი კრებიდან მეორე კრებამდე, ე. ი. მხოლოდ ერთი წლით. იგი არის ამავე დროს კანტონალური მთავრობის თავმჯდომარე და მთელი კანტონის წარმომადგენელი და თავმჯდომარე. მთავრობა აქ პოლიტიკურ პასუხისმგებლობას მოკლებულია, იგი უმაღლესი მოხელეების საქმიანი და ამსრულებელი კრებულია და მეტი არაფერი.

ასეთია შვეიცარიის ტიპი პირდაპირი დემოკრატიის.

ყველა მიხვდება, რომ ასეთი დემოკრატიული წყობილების მაგალითი. ჩვენი კონსტიტუციის საფუძვლად ვერ გამოდგება ჩვენი ხალხის ან ჩვენი სახელმწიფოს ტერიტორიის რაოდენობა და სივრცე ვერ გაამართლებს ასეთი დემოკრატიის შემოღებას. ამას არ უწყობს ხელს არც ჩვენი ისტორიულ-კულტურული ტრადიცია და უფლებრივი შეგნება. ჩვენი ეკონომიური და პოლიტიკური მდგომარეობაც ისეთნაირია, რომ წარმოუდგენელია იგი მოთავსდეს ასეთი პირდაპირი დემოკრატიის საკონსტიტუციო ფარგალში. არც ის უნდა დავივიწყოთ, რომ შვეიცარიის ის კანტონები, სადაც წმინდა პირდაპირი დემოკრატიაა განხორციელებული, არ წარმოადგენენ კონფედერაციაში იმ მოწინავე კანტონებს, რომელთა საზოგადოებრივი და კულტურული ცხოვრება მისაბაძავი იყოს კულტურულად ჩამორჩენილ ქვეყნისთვის.

რუსო მართალია: იდეალურად რომ წარმოვიდგინოთ საკითხი, ხალხის პირდაპირი კანონმდებლობა, ცხადია, ნაციონალური სუვერენიტეტს უფრო შეეფერება. მაგრამ იგი, როგორც საერთო წესი პირდაპირ განუხორციელებელია თანამედროვე დემოკრატიულ სახელმწიფოებში. ის მთელ დედამიწის ზურგზე მხოლოდ რამოდენიმე პაწაწკინტელა დემოკრატიულ ნახევრად სუვერენულ სახელმწიფოებში არსებობს. მისი განხორციელება რომ ეცადოთ თანამედროვე დიდ და საშუალო დემოკრატიულ სახელმწიფოთა პირობებში, ნაციონალური სუვერენიტეტის პრინციპი არსებითად გაუქმდებოდა, ხალხის პოლიტიკური წინამსვლელობა შეფერხდებოდა, სახელმწიფოებრივი მთლიანობა დაირღვეოდა და არევ დარევა და თუ შეიძლება ითქვას, სახელმწიფოებრივი შეუძლებლობაა გაბატონდება. ამას კარგათ გრძნობდა თვითონ რუსო.

პ. საყვარელიძე.

(შემდეგი იქნება).